

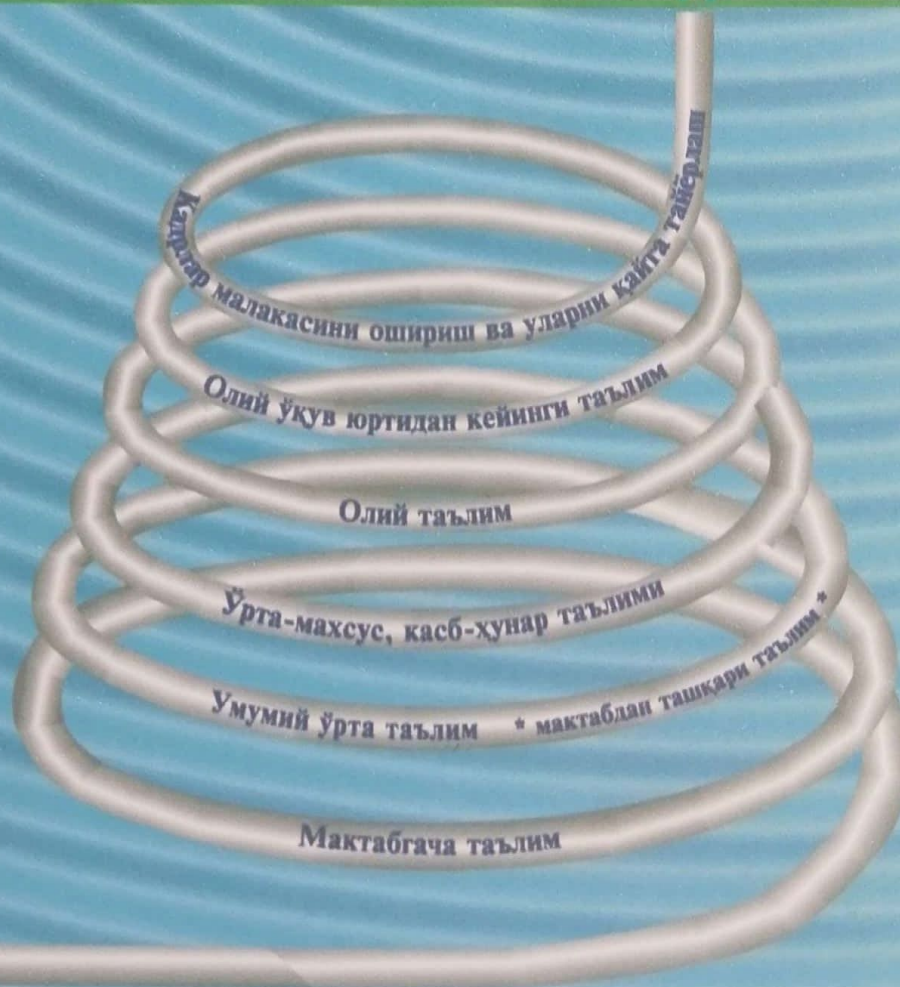
ISSN 2091-5594

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

№ 2

Тошкент — 2020

Т.Н.Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика
фанлари илмий тадқиқот институти

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2020, № 2

ДЖУРАЕВ Рисбой
Бош муҳаррир

Журнал 2001 йилдан нашр қилина бошлаган.

Ўз МААдан 2007 йил 3 январда № 0101-тартиб рақами билан қайта рўйхатдан ўтган.

Журналда эълон қилинган мақолалардан иқтибос олинганда «Узлуксиз таълим» журналичан олинганлиги кўрсатилиши лозим.

Тахрир хайъати:

Шерзод ШЕРМАТОВ
Баходир СОБИРОВ
Раҳманкулова НАРГИЗА
Бахтиёр ДОНИЁРОВ
Собитхон ТУРҒУНОВ
Холбой ИБРАГИМОВ
Шавкат ҚУРБОНОВ
Роҳатой САҒАРОВА
Ислом ЗОКИРОВ
Абдусалом УМАРОВ
Одил КУЙСИНОВ
Лобар КАРАХАНОВА

Тахририят манзили:

100027, Тошкент ш.,
Фуркат кўчаси,
174-уй.

ЎзПФИТИ

Тел.: 0371-245-92-34

e-mail: uzluksiztalim_jurnal@mail.ru

liya_2305@mail.ru

**МУТАХАССИСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИННОВАЦИЯЛАР
ВА ИЛФОР ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР**

В.САТТОРОВ,
ТТЕСИ доц., п.ф.н.,
Ш.Э.МАМАРАЖАБОВ,
ТТЕСИ, п.ф.н.

Ушбу мақолада мутахассислик фанларини ўқитишда инновацион педагогик технологиялардан фойдаланишнинг дидактик имкониятлари ёритиб берилган.

Таянч сўз ва иборалар: инновацион таълим методлари, интерфаол таълим, таълим, таълим-тарбия жараёни.

На этой статье раскрыта дидактические возможности использования инновационных педагогических технологий при обучении специальных дисциплин.

Ключевые слова: инновационные методы обучения, интерактивное обучение, образование, учебно-воспитательный процесс.

In this article considers of didactic possibility using innovations pedagogical technologies at learning special disciplines.

Key words: innovative methods of education, interactive education, education, educational process.

Бугунги кунда узлуксиз таълим жараёнида инновацион технологиялардан самарали фойдаланишга нисбатан катта талаб қўйилмоқда. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”да баён этилганидек, бугунги кунда жамиятда юқори малакали кадрларни тайёрлашга бўлган эҳтиёж мавжуд бўлган, уни қондириш масаласи тобора долзарблик касб этаётган бир вақтда кафолатланган таълим хизматларини ташкил этиш муҳим аҳамият касб этади. Кафолатланган, самарали натижага асосланган таълим тизимигина малакали кадрларни тайёрлаб бера олади. Шу сабабли айни вақтда педагогик технологияларни янада такомиллаштириш, инновацион характердаги технологияларни яратиш ва уларни таълим амалиётида самарали, фаол қўллаш талаб этилмоқда.

Педагогик жараёнда қўлланиладиган инновацион технологиялар ўз моҳиятига кўра шахсга индивидуал ёндашув масаласини илгари суради. Шахсининг индивидуаллигига асосланиш унинг фаоллигини ошириш, қо-

билиятларининг тўлақонли намоён бўлишини таъминлаш, маънавий-ахлоқий ва шахсий сифатларини ривожлантириш саналади. Шу билан бирга инновацион характердаги педагогик технологиялар ҳар бир шахс учун танлаш ва эркин ривожланиш имкониятини яратишга хизмат қилади.

Инновацион характерга эга педагогик технологияларнинг амалий-дидактик ва техник имкониятлари ҳақида сўз юритиш дастлаб “инновация” тушунчаси моҳиятини англаб олишни тақозо этади.

Луғавий жиҳатдан “инновация” (“innovation”) тушунчаси инглиз тилидан таржима қилинганда “янгилик киритиш” деган маънони англатади. Мазмунан эса тушунча негизида “инновация” тушунчаси муайян тизимнинг ички тузилишини ўзгартиришга қаратилган фаолиятни ифодалайди.

Инновацияларнинг асосий кўринишлари қуйидагилар саналади: – янги ғоялар; – тизим ёки фаолият йўналишини ўзгатиришга қаратилган аниқ мақсадлар; – ноанъанавий ёндашувлар; – одатий бўлмаган ташаббуслар; – илғор иш услублари.

Таълим инновациялари – узлуксиз таълим соҳаси ёки ўқув жараёнида мавжуд муаммони янгича ёндашув асосида ечиш мақсадида қўлланилиб, аввалгидан анча самарали натижани кафолатлай оладиган шакл, метод ва технологиялар.

Таълим инновациялари бир неча турга ажратилади. Улар:

1. Фаолият йўналишига кўра: педагогик жараёнда ёки таълим тизимини бошқаришда қўлланиладиган инновациялар.
2. Киритилган ўзгаришларнинг тавсифига кўра: радикал, модификацияланган ҳамда комбинацияланган инновациялар.
3. Ўзгаришларнинг кўламига кўра: тармоқ (локал), модул ва тизим инновациялари.
4. Келиб чиқиш манбаига кўра: жамоа томонидан бевосита яратилган ёки ўзлаштирилган инновациялар.

Барча соҳаларда бўлгани каби таълимда ҳам “новация”, “инновация” ҳамда уларнинг моҳиятини ифодаловчи фаолият тўғрисида сўз юритилади.

Агар фаолият қисқа муддатли, яхлит тизим хусусиятига эга бўлиб, фақатгина тизимдаги айрим элементларни ўзгартиришга хизмат қилса у новация (янгилик) деб юритилади. Борди-ю, фаолият маълум концептуал ёндашув асосида амалга оширилиб, унинг натижаси муайян тизим-

нинг ривожланишига ёки уни тубдан ўзгартиришга хизмат қилса, у ҳолда у инновация (янгилик киритиш) деб аталади.

Таълим инновациялари қуйидаги ўзгаришларга олиб келади (И.П.-Подласый):

– педагогик тизимнинг тамомила ўзгариши; - ўқув жараёнининг ўзгариши;

– педагогик назариянинг ўзгариши; - ўқитувчи фаолиятининг ўзгариши;

– талаба фаолиятининг янгиланиши; - педагогик технологиянинг ўзгариши; - таълим мазмунининг янгиланиши; - ўқитиш шакл, метод ва воситаларининг ўзгариши; - таълим тизими бошқарувнинг ўзгариши; - таълим мақсади ва натижаларнинг ўзгариши.

Инновацион фаолият – янги ижтимоий талабларнинг анъанавий меъёрларга мос келмаслиги ёки янги шаклланаётган ҳолатларнинг мавжуд ҳолатларни инкор этиши натижасида вужудга келадиган мажмуали муаммоларни ечишга қаратилган фаолият.

Инновацион фаолият илмий изланишлар, ишланмалар яратиш, тажриба-синов ишлари олиб бориш, фан-техника ютуқларидан фойдаланиш асосида янги технологик жараён ёки янги такомиллаштирилган мақсулот яратишдан иборат.

Педагогнинг инновацион фаолияти: янгиликни қўллашга тайёргарлиги; педагогик янгиликларни қабул қилиши; новаторлик даражаси; коммуникатив қобилиятнинг ривожланганлиги; ижодкорлиги билан белгиланади.

В.Сластениннинг фикрига кўра инновацион ёндашув: ижодий фаоллик; фаолиятга янгилик (ўзгартириш) киритишга технологик ва методологик тайёргарлик; янгича фикрлаш; юксак муомала маданиятига эга бўлишни ифодалайди.

Таълим инновацияларини педагогик жараёнга татбиқ этиш бир неча босқичларда кечади. Улар қуйидагилардир:

1. Муаммони таҳлил асосида аниқлаш.

2. Мўлжалланаётган таълим тизимини лойиҳалаш.

3. Ўзгаришлар ва янгиликларни режалаштириш.

4. Ўзгаришларни амалга ошириш.

Педагоглар томонидан инновацион фаолият кўникма, малакалари-

ни ўзлаштира олишларида уларнинг инновацион ёндашувга эга бўлишлари талаб этилади. Педагогларда инновацион ёндашувнинг қарор топиши ҳам муракаб жараён бўлиб, у бир неча босқичда кечади. Яъни:

1-босқич: тайёр методик тавсиянома (мавжуд инновация)лардан фойдаланилади.

2-босқич: мавжуд тизимга янги ғояларни, методларни киритади.

3-босқич: янги ғояни амалга ошириш мазмуни, шакл ва методларини тизимлаштиради.

4-босқич: педагог ўқитиш ва тарбиялашга оид ўз концепцияси ёки методикасини яратади.

Бу жараён узлуксиз бўлиб, таълим узлуксиз тизимида дарс бераётган барча ўқитувчиларнинг ўз устида ишлаши, хорижий ва илғор тажрибаларни ўрганиши ва уни таълим жараёнига татбиқ этиши асосида амалга оширилади.

Жумладан, ўқувчиларда касбий билим, кўникма ва малакаларни шакллантириш жараёни дастлаб умумтаълим мактабларида “Технология” фанини ўқитишда, сўнгра касб-ҳунар ва олий таълимда мутахассисликка оид фанларни ўқитиш жараёнида амалга оширилади. Ушбу жараённинг узлуксизлигини таъминлаш таълим тизимлари ўртасида ўзаро узвийлик ва изчилликни таъминлаш масаласини илғари суради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. Тошкент, «Ўзбекистон», 2017 йил, 488 бет.
2. Педагогика / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.М.Шиянов. – Москва: Владос, 2007.
3. Рўзиева Д., Усмонбоева М., Ҳолиқова З. Интерфаол методлар: моҳияти ва қўлланилиши / Мет.қўлл. – Тошкент: Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, 2013.